

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-ova tiskarna v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januarja 1887. l.

XXVII. leto.

Vzgojni pomen pouka.

Čedalje bolj se spoznava, da je jedno najizdatnejših vzgojnih sredstev pouk sam. To sredstvo ima učitelj najbolj v svoji oblasti; more je uporabljati, kadar koli se mu to potrebno zdi, mej tem ko so druga sredstva več ali manj slučajna. Z vzgojevalnim poukom razvijajo in krepčajo se vse npravstvene sile, zato ne more takov pouk jednostransk postati. Da pa vzgojevalni pouk doseže svoj namen, treba učitelju, da pazi na obliko in na množino učne tvarine, na način poučevanja in na vnanja razmerja, v katerih poučuje.

Kar se tiče oblike učne tvarine, bodi ista dovolj razumljiva, da z lehka preide v duševno lastnino učencevo. Učitelj naj pripénja na to, kar je otroku že znanega in kar se v njem užé nahaja. Ako bi to terjatev zanemarjal, ondaj bi otroci učno tvarino le na pol ali površno umevali; navadili bi se, vsako stvar le površno in z lehke strani ogledovati, in ker bi jim to prešlo v kri in meso, zanemarjali bi tudi sami sebe, t. j. ne obrazovali bi svojih sklonosti k dobremu in pravemu, kar bi škodovalo le njihovi značajnosti. Vrhu tega bodi oblika učne tvarine sposobna, da obvaruje otroka lenobe in dolgočasnosti ter da vzbudi v njem mnogostransko duševno zanimanje in s tem samohotno pazljivost. Učencu se naj s poukom razkrije čut za raznotere predmete življenja in znanosti, prirode in umetnosti. Tako razvit otrok bode potem svet opazoval brez predsodkov; vesel bode samega sebe in vsega stvarstva. Zato treba, da se s prisvojevanjem znanosti ob jednem harmonično budé in vadijo tudi duševne sile.

Učna tvarina ljudske šole je sicer precéj obširna, vender je razumljiva in sposobna, da budí otroško zanimanje. Pravo veselje pri poučevanju pa bodemo takrat občutili, ko bodemo videli, da postajajo učenci praktično uporabni in npravstveni ljudje. V tem pogledu služi pouk neposrednje vzgoji, in to sosebno gledé veroznanstva, zgodovine, obravnave primernih beril itd.

Zeló bi se motili, ko bi hoteli splošno ali kar tja v en dan npravstveno vzgojevati. Vsaj vemo, da se s samim moralnim premišljevanjem prav malo ali skoro nič uspeha ne doseže. Ako hočemo pouku dati vzgojevalen pomen, treba, da pri izbiranji učne tvarine pazimo na tisti krog izkušenj in misli, kateri se v otroku že nahaja. Te izkušnje in misli nadalje razjasnjujoč in razvijajoč, podali bodemo otroku trdno podlogo, na kateri bode mogel sezidati nov krog razumnosti in moralnosti.

Način vzgojevalnega pouka terja, da se učna tvarina, po načrtu in z namero izbrana, tako priredi, da jo otrok lahko razumeva in da postane njegova svojina.

Pravi način poučevanja ima to lastnost, da pospešuje zanimanje, katero je morda že tvarina sama obudila. Učenec se obvaruje duševne raztresenosti, njegove misli se koncentrujejo na jeden sam predmet. Na ta način je móci duha formalno in materialno izobraževati ter mu podajati trdno stališče, na katero se naslanjajoč bode dospel do željene sovršenosti.

Pravi način poučevanja in srečno izbrana učna tvarina stori, da se stvar popolnem jasno razumeva ter trdno in varno vzprejema; duševne sile se razvijajo, nagib k samodelavnosti se vzbuja, otrok se usposobi, da more temu nagibu zadovoljevati. Sosebne imenitnosti pa je, da tako poučevanje obuja npravstveno sočutje za naša sobitja. Tako sočutje oživlja osobito zgodovinski pouk, ker otroku razširjuje obzorje ter mu živo slika veličino in bedo sveta.

Vzgojevalna moč pouka kaže se pa še na drugačen način, žalibog, da ne vedno brezuvetno. Največkrat izvira nenravstvenost iz pregreh in nizkih strasti, n. pr. iz požrešnosti, pijančevanja, strastnega igranja itd. Odkod to prihaja in kako te strasti zatreči? Uzrok tem pojavom je često nedostatno pozitivno zanimanje, pomanjkanje znanosti, spoznavanja, spretnosti itd. Kdor si pridobi spretnost in veselje do učenja, do duševne samodelavnosti, do preučevanja prirode, do zgodovine ali do mehaničnih, tehničnih ali umetalnih opravil, za tega izgubé surovna čutna poželenja če ne povsem, vsaj bistveni del svojega mika; že zaradi tega, ker je krog njegovih opravil iz koristne delavnosti obširen in ker se s predstavljanjem višjega, plemenitejšega, nadčutnega postavlja protižeje čutnosti. Da bode pouk v resnici reševal svojo vzgojno nalogo, treba, da ne meri na mnogotero znanje brez notranje zveze predstav; takovo znanje je prezamotano in slab otroški razum je še ne more urediti in v lep sklad dovesti. V tem pogledu škoduje največ, ako si takovo znanje prisvoji otrok le mehanično n. pr. s ponavljanjem besed ali s tako zvanim mehaničnim memorovanjem. Mnogoternost prav nič ne koristi razvoju višje duševne sile, kajti tako znanje se ne uvaževa niti pri vnani praktični svrhi življenja, niti pri reševanju npravstvenih nalog.

Temu nasproti pa meri vzgojujoč pouk v vseh okolnostih na jasno, trdno in plovovito znanje, na razvezanje duševne sile, na vzbudo duševne samodelavnosti, na obudo veselja in ljubezni do učenja, na obudo onega neutešnega zahtevanja po duševni hrani, katero traje do pozne starosti in katero stori človeka sposobnega, da z veseljem samega sebe nadalje izobražuje.

Vzgojni pomen pouka ima mnogo vpliva tudi gledé onih duševnih sil, ki so podloga in uvet vspešnemu poučevanju samemu. V tem pogledu najdemo, da tudi nazorno vzmožnost in predstavljalnost, ker predočuje in opisuje razne nazorne predmete. Tak pouk razvija miselnost z obujanjem sôdov, krepí spomin s poredanjem in ponavljanjem učne tvarine, gojí domišljijo z geografičnimi, zgodovinskimi in prirodopisnimi opisi — s pripovestimi iz prirode in iz življenja. Posebne važnosti je gledé rážvijanja višje čustvenosti, pred vsem čustva resnice, kar se doseže, ako resnico vedno naglašujemo, zmote in laži pa odstranjujemo in zabranjujemo. Največjega vzgojnega pomena pa je pouk z obzirom na npravstveno in versko čutje; le ondi se bode ta čut krepko razvil, kjer se z vsem poukom na to meri.

Iz tega je razvidno, da glavni pomen pouka ni le varno, jasno znanje in sposobnost, da samostojno mislimo in sodimo, marveč le ono veselje do učnja in ona želja po učenju, katera traje še po izstopu iz ljudske šole. Ta želja bode otrokom mnogo boljša odhodnica za življenje, nego če bi jih preskrbeli še s tolikim znanjem, katero pa bi se čez kratko razpršilo.

Fr. Gabršek.